

باسمه تعالی

کاربرگ طرحنامه پژوهشی

(Proposal)

تدوین سند راهبردی نشر ایران با تاکید بر ارزیابی و مسائل نشر در ایران

تکمیل این کاربرگ هیچگونه حق مادی برای پژوهشگر ایجاد نمی کند، ولی پژوهشگاه خود را موظف به حفظ حقوق معنوی وی می داند.

عنوان طرح:

تدوین سند راهبردی نشر ایران با تاکید بر ارزیابی و مسائل نشر در ایران

ارائه‌دهنده: دکتر رامین مسعودی

خلاصه طرح:

این تحقیق با بهره‌گیری از روش فراتحلیل به منظور دستیابی به خرد جمعی و فصل مشترک دیدگاه‌ها و مطالعه و بررسی تمامی داده‌های پژوهش‌ها و کتاب‌ها و مقالات مرتبط با موضوع مسائل و راه‌کارها و سیاست‌گذاری نشر در ایران، مختصات وضعیت کنونی نشر و نیز الزامات و موضوعات کلیدی تجویزی و راهبردی را گردآوری و مقوله‌بندی و تحلیل می‌کند و نتایج حاصل از بخش نخست فراتحلیل را با الزامات و اهداف دولت الکترونیک و هوشمندسازی تلاقی داده و در چارچوب نظریه هوشمندسازی و دولت الکترونیک اهداف راهبردی سیاست‌گذاری نشر را شناسایی و تدوین می‌کند. این فرایند به دلیل وضعیت یگانه و یکتای فرهنگی و گروه‌های ذی‌نفع در سیاست و اقدام فرهنگی در ایران واقع‌بینانه‌تر و متکی بر تجربه زیسته و بومی فرهنگی در ایران است.

تاریخ ارائه: ۱۴۰۰/۶/۱ مدت اجرا: چهار ماه • بودجه پیشنهادی:

ویرایش اول: □ سه ماه دوم: □ چهار ماه سوم: □ چهارم: □

پژوهشکده: گروه پژوهشی:

تکمیل توسط

پژوهشکده

محور پژوهشی مرتبط با طرح (بر اساس برنامه پژوهشی سال جاری)

.....

.....

ردیف	مقطع تحصیلی	رشته تحصیلی	محل تحصیل	نام کشور	سال اخذ مدرک
1	دانشجوی دکتری	مدیریت و برنامه ریزی امور فرهنگی و هنری	علوم تحقیقات تهران	ایران	مرحله پیش دفاع
2	کارشناسی ارشد	مدیریت و برنامه ریزی امور فرهنگی و هنری	علوم تحقیقات تهران	ایران	۱۳۸۸

سوابق شغلی و تجربی (به ترتیب از حال حاضر به قبل):

ردیف	محل کار	سمت	مدت	شهر-کشور
1	مرکز علم و آسمان نمای گنبدمینا	رئیس	۳ سال	ایران
2	امور محتوایی فرهنگی و اجتماعی شرکت نوسازی عباس آباد	مدیر	۴ سال	ایران
3	آموزش فرهنگی هنری منطقه ۷ شهرداری تهران	مدیر	۲ سال	ایران
4	مرکز مطالعات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام	پژوهشگر مدعو معاونت فرهنگی و اجتماعی	۲ سال	ایران

طرح‌های تحقیقاتی انجام داده و یا در حال اجرا:

ردیف	پروژه	محل اجرا	سال اجرا	وضعیت	نوع همکاری	مبلغ
------	-------	----------	----------	-------	------------	------

دیگر فعالیت‌های پژوهشی (کتاب، مقاله و ...):

ردیف	عنوان فعالیت پژوهشی	محل	ناشر	سال
1	ترجمه کتاب همچون پدر مهربان	تهران	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۱۳۹۹
2	تألیف و گردآوری کتاب آرایه های ادبی فرهنگ (زبان تخصصی دکتری و کارشناسی ارشد مدیریت و برنامه ریزی فرهنگی)	تهران	جامعه پژوهان برنا	۱۳۹۹
3	تألیف و گردآوری کتاب آرایه های ادبی فرهنگ (زبان تخصصی کارشناسی مدیریت و برنامه ریزی فرهنگی)	تهران	نشر سفیدسار	۱۳۹۹
4	ترجمه کتاب اندازه گیری مدلهای مشارکت فرهنگی	تهران	دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران	۱۳۹۹
5	ترجمه کتاب برنامه ریزی و مدیریت کار بر مبنای پروژه	تهران	نشر سفیدسار	۱۳۹۸
6	نقش مدیریت فرهنگی در اصلاح الگوی مصرف (در کتاب مجموعه مقالات مدیریت استراتژیک فرهنگی)	تهران	مرکز مطالعات مجمع تشخیص مصلحت نظام	۱۳۸۹
7	پویایی فرهنگی جهانی شدن ،اسطوره های فرهنگی جهانی شدن(ترجمه مقاله جوانا برایدن بک)	تهران	مرکز گفتگوی جهانی شدن	۱۳۸۹
8	سرمایه فرهنگی و سیاست فرهنگی (ترجمه مقاله از تونی بنت)	تهران	مرکز مطالعات مجمع تشخیص مصلحت نظام	
9	نقش آموزش شهروندی در بهبود مناسبات اجتماعی	تهران	مرکز مطالعات مجمع تشخیص مصلحت نظام	۱۳۸۷

۹. بیان مسأله (معرفی دقیق ابعاد موضوع و سؤال‌های تحقیق):

وضع نشر کتاب شامل سیاست‌های حمایتی و نظارتی و نیز روند تولیدات کمی و کیفی آن از دیدگاه هیچ کدام از گروه‌های ذی‌نفع (مدیران، ناشران، نویسندگان، مخاطبان و کارشناسان و...) نه تنها مطلوب نیست بلکه نگران‌کننده و به تعبیر برخی ناشران رو به بحران است. کاهش شمارگان کتاب از میانگین ۵۰۰۰ نسخه در دهه ۷۰ به کمتر از ۲۰۰۰ نسخه در سال‌های اخیر و کاهش محسوس شمارگان کتاب‌های معتبر و علمی به کمتر از ۵۰۰ نسخه، تغییر مشهود کاربری کتابفروشی‌ها از کتابفروشی به فروش لوازم تحریر و کالاهای مصرفی و تزئینی، بیکار شدن بخشی از نویسندگان متعهد و محقق، سیاست‌های انقباضی و کاهش هزینه ناشران به تناسب وضعیت راکد و کاهنده فروش کتاب، کوچک شدن مقیاس بازار مصرف کالاهای فرهنگی و هنری و... نشانه‌هایی از این وضعیت روبه بحران و مخاطره‌آمیز کنونی است.

این وضعیت معلول عوامل و علل متعدد و متنوعی محیطی و نهادی است. این وضع از نهاد خانواده آغاز و در نهاد آموزشی ابتدایی و متوسط و عالی تداوم و در ساخت اجتماعی و فرهنگی جامعه ایرانی نهادینه می‌شود. در کنار این عوامل ساختاری و نهادی، دولت به عنوان نهاد برتر و مرکزی سیاست‌گذار، مرجع تصمیم‌سازی و تدوین مقررات، مجری و نیز ناظر و داور در این قلمرو نقش بارز و بی‌همتا و یگانه‌ای دارد.

در طول بیش از یک و نیم سده گذشته از عصر ناصری تاکنون، مبانی کلی سیاست و روش‌های کلان و عام اجرای آن در قلمرو نشر کتاب دگرگون و متحول نشده است. این آهنگ در دوران بیش از ۴۰ سال گذشته نیز تغییر و تحول بنیادی نیافته است و به غیر از سال‌های نخست تاسیس جمهوری اسلامی و تحول کمی و کیفی نشر و پدیده نوظهور و بی‌مانند کتاب، موسوم به کتاب‌های "جلد سفید"، سیاست نشر کشور در مسیری ثابت و یکنواخت پیش رفته است. به دلایل و علل گوناگونی، نسبت میان زمان و محیط با سیاست نشر در ایران گسسته شد و سیاست‌گذاران و مجریان کمتر به بازخوردها و نتایج سیاست‌ها و اقدامات خود به عنوان عاملی برای اصلاح فرایندها و بهبود عملکرد و ارتقای بهره‌وری توجه داشته‌اند. از همین رو، هدف‌گذاری در قلمرو نشر، به امری انتزاعی و غیرکاربردی و غیرانضمامی بدل شده است.

در این گسست بسی مطالعات و پژوهش‌های متنوع و گسترده علمی و دانشگاهی که بر دانش محض نظری و رسمی تطبیقی و بر بی‌اعتنائی به دانش ضمنی و تجربی تاکید و تکیه داشته‌اند، این روند گسست میان زمان و محیط و سیاست‌ها و اقدامات را تشدید و تقویت کرده است و به نهادین شده هنجارها و ارزش‌های وضع موجود انجامیده است. زیرا برخی از نتایج و دستاوردهای این مطالعات چنان در تناقض ساختاری و فرهنگی و تاریخی با وضع موجود بوده‌اند که عملاً به تثبیت وضع موجود نتیجه داده‌اند یا چنان در دام ارزش‌ها و فرایندهای نظام اداری

کنونی گرفتار شده‌اند که به ارایه پیشنهادهایی اصلاحی و غیرساختاری در چارچوب نظام اداری محدود و تقلیل یافته‌اند.

اما تغییرات و تحولات پرشتاب اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و نیز دگرگونی در سلايق و نیازهای معنوی و فرهنگی و هنری شهروندان و مردم در محیط متنوع فرهنگی کشور، توسعه چشمگیر و گسترش بی‌مانند فناوری اطلاعات و ارتباطات و تحول نظامهای اداری در جهان و سلسله مراتب جوامع و دولت‌ها از جوامع و دولت‌های عمودی به جوامع و دولت‌های افقی و دگرگونی جهان عمودی سنتی به "جهان مسطح" مدرن، عملاً بهره‌وری این سیاست‌ها و اقدامات در قلمرو فرهنگ و هنر را ضعیف و ناچیز کرده است. مهمترین شاخصه این وضعیت، نارضایتی و انتقاد مدیران عالی حکومت و دولت‌ها، با هر سلیقه و گرایش سیاسی، از وضع فرهنگی موجود است، ازسوی دیگر، فرایند و اجرای سیاست‌های فرهنگی به طور عام، و سیاست نشر کشور، فاقد زمینه‌گرایی و انعطاف-پذیری نسبت به تحولات و مهمتر از آن، فقدان رعایت شاخص نتیجه‌گرایی است. سیاست‌های به طور مستمر و مکرر بازتعریف و بازسازی و بیشتر اوقات، تکرار می‌شوند، اما اهداف واضعان و مجریان سیاست را محقق نمی‌کنند.

وضع و تدوین و اجرای سیاست‌های راهبردی با مشکل دیگر کوتاه شدن نرخ زمان و عمر سیاست‌ها و برنامه‌های اجرایی نیز مواجه شده است. جهان پرشتاب افقی و شبکه‌ای شده و تغییر پارادیم اطلاعات و دانش چنان زمان و مکان را فشرده کرده که سیاست راهبردی دراز مدت را عملاً بی‌معنا و انتزاعی کرده است و انتظار اینکه در دورانی پنج ساله یا بیشتر بتوان سیاست‌گذاری راهبردی طراحی و اجراء کرد، نابه‌جا شده است. سیاست‌ها عمر دراز مدتشان را از دست داده‌اند و به این دلیل برخی به فقدان ضرورت سیاست راهبردی بیش از دو سال تاکید دارند و برخی اساساً سیاستگذاری را بی‌فایده می‌دانند.

در قلمرو کتاب و نشر نیز سیاستگذاری خاص و بخشی همواره موافقان و مخالفانی داشته است. اگرچه هر دو گروه در مورد نقد و مخالفت با وضع کنونی اشتراک نظر دارند، اما در مورد چرایی وضع سیاست فرهنگی تفاوت و بلکه تباین دیدگاه وجود دارد که هر کدام استدلال‌ها و براهین قابل توجهی دارند. این نقدها بیشتر از منظر اثربخشی و کارایی و کارآمدی این سیاست‌ها است. این نقد از نظر برخی به قواره و اندازه دولت و وزارت فرهنگ و حد و مرز دخالت‌های آن، یا به عبارتی، به بی‌حد و بی‌مرز بودن دخالت دولت در این قلمرو مربوط است. در مقابل برخی این کمبودها یا ضعف‌ها را به فقدان تدابیر تخصصی و دوراندیشانه یا سستی در نگاه و توان مدیران مربوط می‌دانند.

برخی دیگر مسائل نشر را ساختاری میدانند و از نگاه تمرکز بر فرهنگ بومی و دولت ملی فرامی‌روند و در مقیاسی گسترده‌تر، معتقدند در فضای اقتصادی و فرهنگی جهانی شده و کوچک شدن فضای زیست بومی و شبکه‌ای شدن

زیست فرهنگی و اقتصادی، فرهنگ و سیاست فرهنگی بومی معنا و کارکرد خود از دست داده است و سیاستگذاری در عمل و تعامل با این شبکه جهانی و فراملی باید طراحی شود.

صرفنظر از درستی یا نادرستی این آراء همگی در یک امر هم نظر و همراهی هستند که سیاستهای کنونی پاسخگوی مسائل و مشکلات کنونی نیستند.

چرایی به کاربرستن روش فراتحلیل در این تحقیق

مرور و بررسی روند مطالعات، تحقیقات و مقالات در قلمرو نشر کتاب در چندین دهه گذشته در ایران بیانگر آن است که در وضعیت "اشباع" تحلیل و تدابیر قرارداریم. این اشباع شدگی به معنای فقدان ضرورت مطالعه جدید نیست، بلکه به معنای فقدان ضرورت مطالعه جدید به روشهای متعارف و مرسوم تحلیل محتوی، پیمایشی، تطبیقی و مقایسه‌ای، مصاحبه‌ای و... است. در این زمینه دو کار ارزشمند و متاخر دکتر محمد رضایی در مورد "تجربه جهانی ممیزی" و "بازخوانی تاریخ ممیزی کتاب در ایران" موید همین روند است که سبب شده تا مطالعات و مقالات نگاشته شده در این زمینه در قفسه کتابها بدون استفاده نگهداری و حفظ شوند و بدون آنکه در جریان اقدامات و تدابیر مربوط به شناخت وضع موجود و سیاست‌گذاری نقشی و تاثیری داشته باشد.

مطالعات صورت گرفته تاکنون حاوی نظر و دیدگاه کارشناسان، اصناف و اتحادیه‌ها، مدیران و برخی مخاطبان است که در دو بخش کلی قابل تقسیم‌بندی است؛

- شناخت وضع موجود (توصیف)

- راه کارها و راهبردها (تجویز)

بنابراین روش فراتحلیل روشی اقتصادی است که به جای صرف هزینه و زمان و نیروی مجدد به نتایجی قابل اعتبار و ارزشمند دست یافته می‌شود و نیز روشی فرادستی است، چون تحلیل تحلیل‌ها است و بیانگر خرد جمعی و معرف قدر مشترک دیدگاه‌های متنوع و متعدد است. بنابراین روش فراتحلیل بازگردان مطالعات و تحقیقات گذشته که کم هم نیستند، به چرخه پژوهش و تحقیق است تا از دستاوردهای آنها بهره‌گیری شود و دوباره تجربه مطالعاتی گذشته مجدداً تجربه نشود. بنابراین روش فراتحلیل به دلیل محتوای مطالعات گذشته، صرفاً توصیفی نیست بلکه تجویزی نیز هست.

با این حال به روش فراتحلیل در این تحقیق بسنده نشده است و با استفاده از اقتضائات و الزامات دولت الکترونیک که اهداف و فرایندهای آن تاکنون تدوین و توسط دولت و نهادهای تخصصی ابلاغ شده است و نیز تاکید برنظریه ذی‌نفعان قلمرو نشر (مدیران، اتحادیه‌ها، صنوف، نهادها و ...) و شناسایی نیازهای آنها در چارچوب دولت الکترونیک

کوشش می‌شود نتایج این چند روش پیش‌نویس سیاست راهبردی نشر تهیه و تدوین شود و نتایج آن به گروهی از نخبگان شناخته شده مانند نماینده اصناف و اتحادیه و نهادها و برخی ناشران صاحب شهرت و اعتبار برای نقد و اصلاح نهایی ارایه شود.

و از سوی دیگر، قدر مشترک بیشتر مطالعات صورت گرفته به روش متعارف و معمول، بر نقش دولت و در چارچوب مطالعات حقوقی و قانونی، اقتصادی، فرهنگی صورت گرفته است و نسبت به تحولات کنونی و آینده-نگرانه به خصوص دولت الکترونیک و هوشمندسازی تاکید چندانی نداشته‌اند یا نقش کنشگران مانند اصناف، اتحادیه‌ها و نهادها و ... در زیر سایه دولت کمرنگ و ضعیف نشان داده شده است.

فرایند تحقیق

پرسشهای تحقیق:

الف؛ پرسش‌های اجمالی

۱. گرایش و مختصات بارز و عمده داده‌های فراتحلیل در مورد تشریح مهمترین مسائل نشر چیستند؟
۲. گرایش و مختصات بارز و عمده داده‌های فراتحلیل در مورد موضوعات کلیدی راهبرد نشر چیستند؟
۳. الزامات دولت الکترونیک و هوشمندسازی در مورد راهبرد نشر کدامند؟
۴. نیازها و الزامات و مناسبات گروه‌های ذی‌نفع در سند راهبردی نشر چیستند؟

ب؛ پرسش‌های تفصیلی

پرسشهای اصلی در دو سطح درونی (منبع) و بیرونی (فرامنبعی و ترکیبی) طراحی شده‌اند. در مجاور این پرسشهای اصلی در صورت امکان دو سطح دیگر سطح فرایندی (مقایسه میان داده‌ها) و هدفمند (مقایسه هدفمند داده‌ها) نیز بررسی می‌شود.

الف؛ پرسشهای درونی (موردی منبع)

۱. مبانی نظری یا ترجیحات نظری (اقتصاد سیاسی) فراتحلیل به کدام سو گرایش دارد؟ (اقتصاد آزاد، نهادگرایی، ترکیبی)
۲. انواع سیاست گذاری ممکن در قلمرو نشر کتاب در ایران چیستند؟
۳. مهمترین چالش و مساله سیاست گذاری نشر کتاب در چهار دهه کدام است؟
۴. منشا و خاستگاه اساسی مشکلات سیاست گذاری نشر کتاب چیست؟
۵. مهمترین چالش و مساله سیاست گذاری نشر کدام است؟
۶. منشا و خاستگاه اساسی مشکلات نشر چیست؟
۷. مهمترین موضوعات تجویزی برای تدوین راهبرد نشر کتاب کدام هستند؟
۸. ارزیابی نهایی از سیاستها و برنامه‌ها و اقدامات وزارت فرهنگ در حوزه نشر چیست؟

ب؛ پرسشهای ترکیبی

۱. آیا گرایش غالب در مطالعات به بی دولتی یا دولت فرهنگی یا دخالت یا عدم دخالت دولت است؟
نئولیبرالیسم، نهادگرایی یا سوسیال دموکراسی یا هیچ کدام؟
۲. بازیگر اصلی در قلمرو نشر کیست؟
۳. آیا معنای یکسانی از مفاهیم کلیدی مانند دولت، حمایت و نظارت وجود دارد؟
۴. مهمترین نقاط همگرایی و تراکم نظرها در فراتحلیل در چه مواردی است؟ آیا روند مطالعات سیاست گذاری خاصی را در قلمرو نشر دیکته میکند؟ همبستگی و تراکم ها و افتراق ها و تشابه ها در کجاست؟
۵. از منظر فراتحلیل مهمترین چالشهای سیاستگذاری نشر را چیستند؟
۶. منشا و خاستگاه اساسی مشکل سیاست گذاری نشر چیست؟
۷. مهمترین چالش و مساله نشر کدام است؟
۸. منشا و علت اساسی مشکل نشر چیست؟
۹. مهمترین راههای تجویزی چیستند؟
۱۰. آیا مطالعات به نوع دولت حساسیت دارند؟

اهمیت، ضرورت و اهداف تحقیق:

نشر کتاب در ایران از دیرباز دچار مسائل گوناگون و گسترده‌ای بوده است. مروری بر ادبیات تحقیق نشان می‌دهد دوره زمانی این مسائل به یک و نیم سده گذشته بازمی‌گردد. در مجله کتاب هفته که پیش از انقلاب به سردبیری احمد شاملو منتشر می‌شد، از شمارگان و خوانندگان کتاب در ایران آن زمان انتقاد شده است. در دوره پس از پیروزی انقلاب اسلامی اگرچه روند تولید عناوین کتاب از ۳۰۰۰ عنوان به بیش از ۱۰۰ هزار عنوان در سال‌های اخیر رشد چشمگیری داشته است اما مسائل ساختاری و زیست بوم فرهنگی و اجتماعی، مداخله فزاینده دولت در تمامی امور و ارکان نشر، از تولید فکر و ایده تا تولید و توزیع و مصرف و فعالیت‌های مرتبط با کتاب مانند جشنواره‌ها و نمایشگاه‌ها، بی‌اعتنایی به جایگاه اصناف، هدف‌گذاری‌های انتزاعی و فاقد زمان و مکان مشخص و قابل سنجش و ارزیابی، سیاست‌های غیرحرفه‌ای و یکسان‌نگر و نامتمایزکننده میان بنگاه‌های حرفه‌ای با بنگاه‌های زبان‌ده و غیرحرفه‌ای، بی‌ثباتی مدیران دولتی و سیاست‌های نظارتی و حمایتی، فقدان نظام حقوقی مالکیت و امنیت شغلی و حرفه‌ای بنگاه‌ها، چیرگی روابط و مناسبات نظام بورکراتیک و ارزش‌ها و نگرش‌های آن بر سیاست‌های نظارتی و حمایتی، شفاف نبودن مرزهای مسئولیت و اختیارات نویسنده، ناشر و اتحادیه‌ها در نظام نشر کشور، کوچک مقیاس بودن اقتصاد فرهنگ و هنر و نشر و به تبع آن، آسیب‌پذیری آن در تحولات و بحران‌های اقتصادی و تحریم و ... از جمله مسائل کنونی است که در این یک و نیم سده گذشته بر روی هم انباشته شده است. از این رو، مدیران و اصناف و ناشران میراث‌دار مسائل تاریخی نشر در ایران امروز هستند. فضای فرهنگی کشور نیز تلاطم‌ها و دگرگونی‌های متفاوتی را پشت سر گذاشته است که بر فضای تولید و مصرف کتاب تاثیر منفی یا مثبتی داشته است.

فرایند این وضعیت، نشر کشور را در معرض بحران یا به تعبیری، در درون خود بحران قرار داده است که باید با تجدید نظر اساسی و بنیادی در ارکان و شالوده‌های سیاست‌های راهبردی چاره‌ای اساسی برای آن تدبیر و اندیشیده شود. رویکرد این نوسازی و بازنگری نمی‌تواند بر نگرش "مسئله‌شناسی" وضع موجود اتکاء اساسی داشته باشد. زیرا مسائل، مسائل انباشته شده از وضعیت گذشته و حداکثر حال هستند، رویکرد راهبردی نو، بر الزامات و اقتضائات آینده و تحولات پیش‌رو تاکید و تکیه دارد. نگرش مسئله‌شناسی و حل مسائل، فروغلتیدن در نظریه "مهندسی اجتماعی" است که بر حفاظت و صیانت از ارزش‌ها و فرایندها وضع موجود، اعتبار و ارزش قائل است و راه حل را در استمرار اصلاح شده وضع موجود و به نوعی به استمرار ارزش‌ها و نگرش‌های دولتی و نظام اداری گذشته می‌انجامد. نگرش و سیاست نوین اعتقاد دارد که حل تمامی مسائل بخشی یا فرابخشی در ظرف زمانی مشخص ناممکن است، مسائل را باید در چارچوب تصویر بزرگتری از حال و آینده تحلیل و با رویکرد نتیجه‌گرایی حل و آنهایی که حل شدنی نیستند، باید به حاشیه رانده شوند. بنابراین هدف‌گذاری عینی و در عین حال، آینده‌نگرانه که حلقه گمشده و اساسی سیاست‌گذاری‌های نوین است که کمتر در تحقیقات و مطالعات متعارف مدنظر قرار گرفته است.

تاکنون درباره وضعیت و پیامدهای سیاست فرهنگی نشر کتاب مطالعاتی قابل توجهی از نظر کمی و کیفی صورت

گرفته است. اما این مطالعات با معضلی اساسی برخورددار است. این مطالعات کمتر در استمرار و هم‌افزایی با هم صورت گرفته است و بیشتر مطالعات مستقل با نگرش‌ها و روش‌های متفاوت بوده است. به همین دلیل هم، خیلی زود، به تناسب تغییر مدیران فرهنگی یا مراکز تحقیقاتی این مطالعات از چرخه تأثیر و توجه کنار گذاشته شده و هر مدیر اجرایی یا تحقیقاتی به سلیقه و نگرش سیاسی و فرهنگی خود، مطالعات مشابه‌ای را طراحی و برنامه‌ریزی و اجراء کرده است که عموماً تکرار نتایج و یافته‌های تحقیقات پیشین با اندکی تفاوت در نگارش و تنظیم و تدوین بوده است.

از این رو، در این تحقیق کوشیده شده است تا تمامی تحقیقات و مطالعات و مقالاتی را که تاکنون در این زمینه صورت گرفته است، به رسمیت بشناسد و همگی آنها واجد نسبی اعتبار و ارزش تلقی کند و به جای انجام تحقیق مستقلی سواى تحقیقات گذشته، خود این تحقیقات را موضوع تحقیق قرار بدهد. اما نه صرفاً تحقیقی و تحلیلی برای مساله‌شناسی تحقیقات و تحلیل‌ها در قلمرو سیاست و اقدامات نشر کشور. بلکه از این تحقیقات به عنوان ابزاری برای دستیابی به اهداف این تحقیق بهره گرفته شود. از این رو، این تحقیق با تأکید بر روش "فراتحلیلی" و اشباع بودگی نسبی این گونه مطالعات می‌کوشد تا هم نقاط اشتراک و افتراق آنها را نشان دهد و یافته‌های حاصل از فراتحلیل را دست مایه شناسایی و تشریح وضع موجود و الزامات تدوین سیاست راهبردی به عنوان یک عامل در کنار سایر عوامل قرار دهد و به جای تحلیلی‌های موردی و مقطعی و با چشم‌اندازها و زاویه نگاه‌ها و بینش‌های محدود و فردی سیاسی و فرهنگی، اجماع دیدگاه‌ها و خرد جمعی و تخصصی حاصل از فراتحلیل را برجسته سازد. این روش به نوعی تأکید بر رویکرد بین‌الذهانی و در محیط ملی است که برای نهادی مانند وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و توجه به مصالح و منافع ملی هم در نظر و هم در عمل، موجه‌تر و کارآمدتر و شایسته‌تر است و به نوعی لحاظ کردن نگرش و بینش ملی در طراحی سیاست فرهنگی نشر کتاب است.

هدف اصلی:

هدف این تحقیق تدوین سند راهبردی نشر کتاب ایران مبتنی بر خرد جمعی و تجربه زیسته ملحوظ و مضبوط در آثار تحقیقی و مکتوب (کتاب) به روش فراتحلیل و ترکیب یافته‌ها و داده‌های توصیفی و تجویزی آن با اهداف دولت الکترونیک است. در واقع، این تحقیق دارای دو بخش کلی

۱. "مسائل و ارزیابی وضع موجود" و

۲. "راهکارهای راهبردی آینده" در قلمرو نشر کتاب برای تدوین سند راهبردی نشر ایران است.

۱۰. بررسی ادبیات موضوع (پیشینه تحقیق و نوآوری تحقیق حاضر):

درباره نقد و ارزیابی و تحقیق در مورد سیاست نشر کتاب در ایران مقالات و کتاب‌ها و تحقیقات قابل توجهی هم از لحاظ کمی و هم از کیفی منتشر شده است. با توجه به وضعیت خاص و یگانه سیاست و نظام فرهنگی در ایران که با کمتر کشوری در جهان قابل مقایسه است، بیشترین منابع در ربط مستقیم با موضوع تحقیق به

زبان فارسی که در ایران منتشر شده‌اند. این تاکید در مورد بخش نخست تحقیق یعنی فراتحلیل است و بی-شک در مورد دیگر بخش‌ها مانند دولت الکترونیک و هوشمندسازی و تحول دیجیتال در بخش کسب و کار و بنگاه‌های خصوصی، نقش فراداده‌ها و کلان‌داده‌ها (big data) در تحول اقتصاد و سیاست فرهنگی دانش بیناد از نظریه‌ها و تجربه‌های جهانی و منابع خارجی بهره گرفته خواهد شد که به دلیل شمار و کثرت آنها از آوردن این منابع خودداری شده است.

○ ارزیابی محورهای تاثیرگذار یارانه‌های نشر، خسرو طالب زاده تهران: خانه کتاب، ۱۳۹۶

در این تحقیق به ارزیابی هشت حوزه مهم و تأثیرگذار و بنیادین یارانه‌های نشر پرداخته می‌شود. این هشت حوزه عبارتند از: ۱. خرید کتاب؛ ۲. بن کتاب، ۳. نمایشگاه بین المللی کتاب تهران؛ ۴. نمایشگاه استانی؛ ۵. حمایت از کتب ارزشمند؛ ۶. حمایت از توسعه نشر بین الملل. ۷. تسهیلات اعطای وام بانکی؛ ۸. جوایز ادبی و کتاب سال. در این تحقیق ملاحظات وجود دارد که در ابتدا باید قدری توضیح داده شود. ارزیابی سیاستهای حمایتی، بسته به اندازه و نوع و روش تحقیق، از زوایای گوناگون می‌تواند موضوعیت داشته باشد. مقیاس کوچک اندازه تحقیق و به اقتضای آن، روش اسنادی و کتابخوانی آن، تحقیق را به سوی دو شاخص مشخص دلالت کرده است؛ اثربخشی و عدالت؛

○ ارزیابی سیاستهای حمایتی معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در سالهای ۸۴

تا ۸۸، «دکتر علیرضا کرمانی»، ۱۳۸۸.

این تحقیق در ده فصل تدوین شده است که سیاستها و عملکرد حمایتی معاونت امور فرهنگی در دوره چهارساله باتوجه به برنامه سوم و چهارم توسعه کشور ارزیابی و تحلیل شده است. برخی از عناوین اصلی و مهم این تحقیق عبارتند از: گزارش عملکرد سازمان مورد مطالعه، بازنگری در یافته‌ها، ارزیابی عملکرد سازمان مورد مطالعه، پیشنهادهایی برای سیاستگذاری و برنامه‌ریزی در حوزه کتاب و کتابخوانی کشور. این ارزیابی سیاستهای حمایتی در چهار حوزه صورت گرفته است: سیاست حمایت مالی مستقیم با محوریت ناشران، مصرف‌کنندگان، پدیدآورندگان و توزیع کنندگان کتاب. روش ارزیابی در این تحقیق بیشتر کمی است و میان اهداف کمی مصوب با اعتبارات و تخصیصهای عملی مقایسه شده و با روش علمی انحرافات و سازگاریها میان اهداف و عملکرد در هر زمینه نشان داده شده است. در بخش پیشنهادها محقق یافته‌های خود را برای اصلاح امور و وضعیت کنونی سیاستهای حمایتی ارائه داده است. در مقدمه این بخش آمده است: براین اساس پیشنهادهای خود را به دو حوزه خاص محدود می‌کنیم؛ ظرفیتهای قانونی و برنامه‌ای سیاستگذاری و برنامه‌ریزی حوزه کتاب و کتابخوانی کشور و گزینه‌های ۲۵ جدید سیاستگذاری و برنامه‌ریزی حوزه کتاب و کتابخوانی کشور (ص ۳۶۳). (برخی از مهمترین این پیشنهادها عبارتند از: - قانون معافیت مالیاتی ناشران و کتابفروشان؛ - ممنوعیت دستگاههای دولتی از

چاپ نشریات غیر ضروری؛ - ترویج کتاب و کتابخوانی با استفاده نیم درصد از اعتبارات دستگاههای موضوع ماده (۱۶۰) قانون برنامه چهارم؛ - بازخوانی مجدد سند توسعه بخش فرهنگ و هنر کشور و تطبیق مجدد آن با الزامات برنامه‌ای دولت در حوزه کتاب و کتابخوانی؛ - بازنگری و اصلاح آیین نامه نحوه پرداخت یارانه در حوزه نشر و مطبوعات؛ - امکان فعالیت ناشران در مکانهای غیر تجاری (لایحه پیشنهادی کاربری فرهنگی)؛ - استفاده از ظرفیتهای صدا و سیما در تبلیغ کتاب و کتابخوانی در کشور. در پایان محقق تحقیق خود را با این پرسش به انجام میرساند که سؤال مهم دیگری که به نظر میرسد پاشنه آشیل سیاستهای حمایتی معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی هم باشد، سؤال از جایگاه کتابخوانی در مجموعه سیاستهای حمایتی معاونت امور فرهنگی است. چه نسبتی از حمایتها به کتابخوانی اختصاص پیدا کرده و چه نسبتی به کتاب؟ این تحقیق که مباحث و موضوعات کمی مهمی را در تحلیل سیاستهای حمایتی معاونت امور فرهنگی پیش می‌کشد، حاوی اطلاعات یگانه و منحصر به فردی است که در اختیار محقق قرار گرفته است و به ارزش این تحقیق افزوده است. اطلاعات و دادههای این تحقیق برای ارزیابی سیاستهای حمایتی نقش مهمی دارد.

○ ارزیابی راهبرد و سیاستگذاری فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در دوره سالهای ۸۰ تا ۸۴

«خسرو طالب زاده، ۱۳۸۵»

. این تحقیق متکی بر تحقیق پیمایشی از مدیران و معاونان دوره زمانی مورد مطالعه در دو حوزه نظارت و حمایت پرسشهایی را مطرح و تحلیل شده است. در بخش نظری این تحقیق چهار الگوی سیاستگذاری تجربه شده در جهان بررسی شده است. این چهار الگو عبارتند از: الگوی سیاستگذاری حمایت بخشودگی مالیاتی (الگوی آمریکایی)، الگوی حمایت برنامهریزی شده (الگوی انگلستان)، الگوی معماری فرهنگی (الگوی فرانسه) و الگوی مهندسی فرهنگی (شوروی سابق و کشورهای مارکسیستی). ازجمله نتایج حاصل از نظرسنجی از مدیران فرهنگی این است که در دوره زمانی مورد مطالعه، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی فاقد استراتژی مدون و یکپارچه و منسجمی است و مدیران عالی و میانی مقدمه و طرح مسئله ارزیابی حوزههای تأثیرگذار یارانه های نشر ۲۶ دیدگاه مشترکی درباره راهبرد فرهنگی نداشته اند

○ اقتصاد فرهنگ و سیاستهای فرهنگی، آلنیکاک وایلد ریزو، ترجمه علی اعظمیگی، تهران، سازمان

چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۶.

کتاب در سه بخش تنظیم شده است. بخش اول: تعاریف و سنجش فعالیتهای فرهنگی، بخش دوم: چند

مسئله تحلیلی در حوزه اقتصاد فرهنگ و هنر، بخش سوم: پند مسئله سیاستگذاری اقتصادی در بخش فرهنگ و هنر. در بخش نخست، هنرازدیدگاه اقتصادی و مسائل اندازه گیری فعالیتهای هنری، فرایند تأمین مالی فرهنگ و هنر در یک نگاه تطبیقی و مسئله روششناختی تعریف شده است. در بخش دوم به فرهنگ به مثابه کالای خرد و مسئله حمایت مالی از آن و موضوع رفتار اقتصادی هنرمندان و مسئله اقتصادی نگهداری از میراث فرهنگی توجه شده است. در بخش سوم و مهمتر این کتاب به بحث عدالت و کارایی، تنظیم بازار در بخش فرهنگ، طراحی و اجرای سیاست تأمین مالی فعالیتهای فرهنگی و هنری از دیدگاه اقتصاددانان پرداخته شده است. در مقدمه این کتاب درمورد اهمیت مبحث عدالت و کارایی در حوزه اقتصاد فرهنگ آمده است: ۲۱ «امروزه یک حوزه مهم در مطالعات اقتصادی آن است که اقتصاددانان براساس معیارهای عدالت و کارایی در تولید و مصرف کالاها و خدمات مختلف، بایدها و نبایدهای دخالتهای اقتصادی در بخشهای ذی ربط را تبیین نمایند و سیاست اقتصادی دولت در هر بخش را به آن سمت هدایت کنند.» در این کتاب سه نگرش درباره نسبت میان دولت و فرهنگ مطرح است. این سه نگرش عبارتند از: عدم مداخله و آزاد گذاشتن نیروهای بازار، اصلاح نحوه کارکرد بازار و حمایت از هنرها به عنوان کالاهای شایسته یا ارزشمند (ص ۱۹۰). (دو اصل مهم کارایی و عدالت که موضوعات مهمی در توزیع یارانهها و حمایت از کالاهای فرهنگی میتواند محسوب شود، در این کتاب بیشتر درباره بازار آزاد بررسی شده و نقش و اهمیت آنها واکاوی شده است. این موضوعات، به خصوص کارایی، در این کتاب چندان به نقش دولت در حوزه فرهنگ ربطی ندارد. نکته مورد توجه محقق فرض کارایی در نیروهای بازار آزاد فرهنگ و هنر است. صرفنظر از این رویکرد خاص نویسنده که به جوامع آزاد و سرمایه‌گذاری اختصاص دارد، اما این دو اصل به نحوی در مورد مسئله سیاستگذاری حمایتی دولت در حوزه فرهنگ میتواند مؤثر و مهم و قابل توجه و تأکید باشد.

○ سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی در ایران، پرویز اجلالی، تهران، انتشارات آن، ۱۳۷۹

این کتاب در ۲۱۲ صفحه و چهار فصل تدوین شده است. فصلهای این کتاب عبارتند از: «مفهوم فرهنگ» و «توسعه و فرهنگ»، «سیاستگذاری فرهنگی» و «برنامه‌ریزی فرهنگی و سابقه آن در ایران». در فصل سوم، انواع تطور مفهوم سیاستگذاری و انواع آن شامل: سیاستگذاری فرهنگی کلان نگر، سیاستگذاری فرهنگی خردنگر و سیاستگذاری فرهنگی در ایران. رویکرد سیاستگذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی در این کتاب، رویکرد توسعه ای است. مهمترین مباحث فصل سوم عبارتند از: سیاستگذاری فرهنگی، برنامه‌ریزی فرهنگی، آموزش فرهنگی، پژوهش فرهنگی، اطلاع‌رسانی فرهنگی، اقتصاد فرهنگی و

حقوق فرهنگی. این کتاب به مفاهیم و موضوعات نظری بیشتر تأکید دارد و فاقد التفات و توجه به واقعیت عملی و تجربه فرهنگی در نظام مدیریت ایران و پیچیدگیهای آن است.

○ دولت و فرهنگ در ایران؛ ۱۳۰۴-۱۳۵۷، محمدعلی اکبری، تهران، روزنامه ایران، ۱۳۸۲

این کتاب در شش بخش و ۳۶۸ صفحه، فرایند تحولات و نظام تصمیمسازی از دوره ۱۳۰۴ تا ۱۳۵۷ و دو دوره پهلوی اول و دوم را بررسی تاریخی کرده است. عناوین این بخشها مقدمه و طرح مسئله ارزیابی حوزه‌های تأثیرگذار یارانه‌های نشر ۲۲ عبارتند از: فرایندهای تصمیم‌گیری، سازمان اجرایی، توصیف قوانین و مقررات، جهت‌گیری (اهداف کلان و گروه‌های هدف) و بنیان تصمیمات، نظارت و ارزیابی و اعتبارات و منابع مالی. مناسب و درعین حال مختصری در بخش ششم و اعتبارات و منابع مالی، اطلاعات نسبتاً درباره وضعیت بودجه فرهنگی و تخصیص‌های آن در دو دوره پهلوی اول و دوم گردآوری شده است. این کتاب اگرچه صبغه تاریخی دارد، اما دیدگاه مناسبی را درمورد پیشینه تاریخی نظام بودجه و منابع مالی محصولات و فعالیت‌های فرهنگی در ایران ارائه میدهد.

○ کتاب فروش؛ کتاب و جامعه، (مجموعه مقالات)، تهران، فروش، ۱۳۷۷

این کتاب شامل ۱۷ مقاله است که برخی مقالات مرتبط با موضوع این تحقیق عبارتند از: تولید کتاب در ایران (آ. دانهکار)، اقتصاد کتاب (علی علوی)، برگزاری نمایشگاهی مطلوب (بهروز گرانیپایه). در مقاله تولید کتاب در ایران وضعیت تولید کتاب در دهه ۵۰ و ۶۰ بررسی کمی شده است. در مقاله اقتصاد کتاب، کتاب به مثابه کالای فرهنگی در وضعیتهای کالای مخلوط و خواست درخور توجه تحلیل شده و نویسندگان درمورد گونه سوم می‌نویسند که در میان هزینه‌های خصوصی و اجتماعی و میان منافع خصوصی و اجتماعی کتاب یکسانی وجود ندارد. مجموعه این مقالات رویکرد کاربردی دارد و برخی دیدگاههای قابل‌توجه است. هرچند میان واقعیتهای زمان نگارش مقالات با زمان کنونی فاصله افتاده است و برخی از تحلیلها کاربرد خود را از دست داده است.

○ مبانی سیاستگذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی، سیدرضا صالحی امیری و امیر عظیمی دولتابادی،

پژوهشکده تحقیقات استراتژیک، مجمع تشخیص مصلحت نظام/ معاونت پژوهشهای فرهنگی و

اجتماعی؛ تهران، شادان، ۱۳۸۷.

این کتاب دارای پنج بخش است که در بخش اول با عنوان مبانی نظری، مفهوم فرهنگ و ابعاد، ویژگیها، اهمیت، کارکردها و برخی نظریه‌های مربوط و مفهوم مدیریت فرهنگ، ابعاد و چارچوبهای آن، ضرورت و اهمیت آن و تأثیر رویکردهای فرهنگی بر مدیریت فرهنگی بحث و بررسی شده است.

بخش دوم به مباحث برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری فرهنگی می‌پردازد. این بخش شامل پنج فصل است. در فصل اول تعریف، ضرورت و دیدگاه‌های مرتبط با برنامه‌ریزی فرهنگی آورده شده است. در فصل دوم الگوهای سه‌گانه برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری فرهنگی، در فصل سوم نقش و جایگاه دولت در برنامه‌ریزی فرهنگی، در فصل چهارم ملزومات و ویژگی‌های برنامه‌ریزی فرهنگی مطلوب و در فصل آخر نیز وضعیت برنامه‌ریزی فرهنگی در دوره قبل و بعد از انقلاب اسلامی و همچنین چالش‌ها و تهدیدات فراروی برنامه‌ریزی فرهنگی کنکاش شده است. بخش سوم تحقیق که دارای دو فصل است به بحث سیاست فرهنگی در جهان متغیر اختصاص دارد. در فصل اول از این بخش به جهانی شدن، ابعاد و شاخص‌های آن، جهانی شدن و فرهنگ، پیامدهای فرهنگی جهانی شدن و رویکردهای مرتبط با آن پرداخته شده است. در فصل دوم، سیاست فرهنگی و تأثیر جهانی‌شدن بر سیاست فرهنگی کشورها به بحث گذاشته شده است. بخش چهارم کتاب به بررسی آسیب‌شناسانه ساماندهی فرهنگی در ایران اختصاص دارد. در این بخش - که بیشترین حجم مطالب کتاب را شامل می‌شود - در فصل اول وضعیت ساماندهی فرهنگی در ایران از ابعاد و زوایای مختلفی بررسی شده است. فصل دوم به رویکردهای موجود در زمینه بررسی عملکرد سازمانهای فرهنگی اختصاص دارد و عملکرد سازمانهای فرهنگی بر اساس شاخصهای مالی و انسانی ارزیابی شده است. در پایان این فصل وضعیت بهره‌وری در بخش فرهنگ بر اساس اطلاعات موجود آورده شده است. بخش پنجم کتاب شامل مباحث مربوط به نظارت و ارزیابی فعالیتهای فرهنگی است. در این بخش سعی شده است تا وظایف و عملکرد دستگاههای فرهنگی ناظر بررسی و با ذکر نمونه‌هایی وضعیت فعلی نظارت بر عملکرد سازمانهای فرهنگی و عملکرد آنها تحلیل شود. در پایان کتاب نیز نتیجه‌گیری از مباحث ارائه شده است. ازجمله این نتایج می‌توان به این مورد اشاره کرد: قائم به شخص بودن برخی سیاستهای فرهنگی و سیاستزدگی نظام مدیریت فرهنگی در جامعه ایران، کشور از دیگر موضوعات مرتبط با سازمانهای فرهنگی است. اصولاً برخی دستگاههای فرهنگی وابسته به شخص بوده و با آمد و شد آنها دچار تحولات بنیادی میشوند. ضمن اینکه این دستگاهها بسیار متأثر از عرصه سیاست بوده و با تغییرات در حکومتها [دولتها] دچار فرازونشیب می‌شوند. رویکرد این کتاب بررسی اسناد و مقررات است و بیش از آنکه به زیست تجربه شده فرهنگی در ایران به خصوص مدیریت فرهنگی التفات داشته باشد، پدیدارهای فرهنگی را از منظر مفاهیم و اسناد مکتوب فرهنگی بررسی کرده که در مطالعات اسنادی قابل توجه و فایده است.

○ نظارت بر حوزه کتاب (جلد اول)؛ گزارشی از تجربه جهانی ممیزی؛ محمد رضایی، فاطمه تشویق، نفیسه

حصارکی، نیلوفر انسان، شیما وزوایی، تهران، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، ۱۳۹۷

این پژوهش، گزارشی از تجربه جهانی ممیزی کتاب است که عناوین چهار بخش این تحقیق عبارتند از؛ «ممیزی در جمهوری دموکراتیک آلمان»، «دیوار ممیزی: از اتحاد جماهیر شوروی تا روسیه»، «ممیزی کتاب در جنوب شرق آسیا» و «ممیزی، کتابخانه و کودکان؛ روایتی از ممیزی کتاب در ایالات متحده آمریکا»

○ نظارت بر حوزه کتاب (جلد دوم)؛ بازخوانی تاریخ ممیزی کتاب در ایران؛ محمد رضایی، هادی آقاجانزاده، تهران، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، ۱۳۹۷

این پژوهش نیز در ده فصل تدوین شده است؛ «ممیزی چیست»، «خوانش انقلاب اسلامی از دریچه ممیزی؛ انحلال اداره نگارش»، «نخستین دشواری‌های رودرویی با ممیزی پس از انقلاب اسلامی»، «بازگشت ممیزی دولتی»، «از قانون دولتی تا تاکتیک حاکمیتی»، «... و سرانجام اصل ۲۴»، «ممیزی از نگاه کارگزاران تولید کتاب»، «گونه‌شناسی عمل ممیزی و تدبیرها» و «آینده ممیزی کتاب». در این تحقیق، محققان به روش مصاحبه با شماری از مدیران دولتی، ناشران، صاحب‌نظران و کارشناسان گفت‌وگو کرده‌اند. در این تحقیق راه‌کارهایی عملی برای خروج از وضعیت نامطلوب پیشنهاد شده است.

پژوهشگران این گزارش، تلاش کرده‌اند ضمن مروری بر تجربه کشورهای دیگر در زمینه ممیزی کتاب، دیدگاه‌های متفاوت درخصوص این موضوع پرچالش در ایران را به مدد گفتگو با شماری از صاحب‌نظران، مدیران و دست‌اندرکاران صنعت نشر ایران ارائه و با نگاهی به بسترهای قانونی - حقوقی ممیزی، نگاهی متمایز به آن داشته باشند. پژوهشگران این اثر، این گزارش را آغازی برای یک گفتگوی ملی مسئولانه درباره ممیزی کتاب در ایران می‌دانند و تأکید می‌کنند باید سخنان مخالفان را بیشتر از گذشته بشوینیم، همچنان که باید بیرون از محیط مباحث نظری، دغدغه‌های موافقان، اقتضائات کشورداری و تنگنای عملیاتی مدیران و سیاستگذاران این حوزه را نیز بفهمیم و مدنظر داشته باشیم.

پژوهشگران این پژوهش، در فصلی جداگانه به آینده ممیزی کتاب و راهکارهایی در این زمینه پرداخته‌اند؛ کاهش آسیب‌های ممیزی، فعال‌سازی دوباره تدوین قانون کتاب، تعامل یا چانه‌زنی با قوه قضائیه، گفتگو برای کاهش فشارها، حرفه‌ای‌شدن حوزه نشر کتاب، پیگیری دو فرایند منضبط‌سازی و شفاف‌سازی و به‌رسمیت‌شناختن و حفظ خودانگیختگی میدان تولید کتاب ازجمله راهکارهای ارائه‌شده در این پژوهش است. پژوهشگران همچنین به چهار سناریو برای ممیزی کتاب، به فرض وجود اراده برای تعامل با قوه قضائیه در اداره کتاب، پرداخته‌اند.

۱۱. چهارچوب نظری، فرضیه‌ها یا ابعاد پژوهش:

مبنای نظری اساسی در این تحقیق بر این فرض مبتنی است که در بخش فرهنگ به طور کلی و در بخش نشر کتاب مدیریت فرهنگی گرفتار چرخش تکرار و تداوم شده است و روند چندین دهه در بخش فرهنگ و یک نیم سده در بخش نشر نشان می‌دهد مسائل اساسی و بینادی تغییر ماهوی و اساسی نکرده اما به دلیل فقدان استحصال و بازشناسی تجربه زیسته مدیریت فرهنگی و دانش ضمنی و فقدان یکپارچه سازی، پردازش و فراتحلیل مطالعات و دانش و تجربه چندین دهه در این بخش مساله شناسی و سیاستگذاری در بخش نشر گرفتار تکرار و چرخش تداوم شده است و آنچه همه میدانند و یا گفته شده دیگران به زبان و قلم و سخنی دیگر بازگویی میکنند. این تحقیق میکوشد تا از گرفتاری تاریخی و تکرار و چرخش مساله شناسی گذر کند و اجماع و خرد جمعی به خصوص خرد و دانش ضمنی را بازشناسی کند.

روش فراتحلیل هیچ هدف و مقصدی مورد نظر نیست و این امکان فراهم میشود تا روند تحقیق سویه ها و هدف های مطالعه را مشخص سازد. درحالی در تحقیق های سیاست پژوهی هدف تنها توصیف نیست بلکه تجویز هم هست. بنابراین از روش دیگری با رویکرد کیفی به نام "نظریه زمینه‌ای" (Grounded theory) شیوه کدگذاری ارزیابی پژوهشها، مطالعات، کنفرانسها و پایان نامه ها و مقالات به عنوان روش مکمل بهره گرفته میشود تا امکان نظریه پردازی فراهم شود.

هدف عملیاتی: کشف مقوله های اصلی و فرعی از ترکیب پژوهشها با استفاده از نظریه زمینه ای. هدف اساسی شناخت محض همبستگی‌ها و ناسازگاری‌های مقوله‌ها نیست بلکه شناخت هدفمند برای تحقق هدف تحقیق است. بنابراین فراتحلیل یا بازنگری پژوهشها نه به منظور توصیف بلکه تجویز است. به عبارتی؛ به طریق شواهد هدفمند حاصل از ترکیب پژوهشها، یعنی شناخت عملکرد (operational model) شناخت خطوط اصلی اندیشه و نظرها و تعلیل آنها یعنی تمهید موجبات فهم درونی و همدلی و درک مشترک متنها مد نظر است. جامعه هدف؛ مدیران سیاستگذار، کارگزاران فرهنگ و هنر و پژوهشگران.

از سوی دیگر، برای تکمیل فرایند تحقیق به الزامات و اقتضائات دولت الکترونیک و تحول دیجیتال به مثابه آینده قهری و الزامی در قلمرو نشر کتاب توجه شده است تا از تلاقی نتایج دو بخش تحقیق فراتحلیل و دولت الکترونیک سند سیاست نشر کتاب تبیین و تدوین شود.

۱۲. متغیرها یا مفاهیم اساسی تحقیق و تعریف عملیاتی آنها:
در جدول زیر تمامی متغیرهای اصلی و فرعی و مفاهیم بیان شده است.

۳. ویژگیها و ابعاد			۲. مقوله‌های فرعی کدگذاری	۱. مقوله‌های اصلی کدگذاری	مضمون اصلی
اصلاً	کم	زیاد	ضرورت و اهمیت	۱.۱. سیاستگذاری فرهنگی	مسائل و راهکارهای نشر کتاب
بی دولتی	دولت نامریی	دولت فرهنگی	مبانی نظری		
قانون مداخله	قانون مسئولیت اجتماعی	بی قانونی	قوانین و مقررات		
بی حد	با حق و محدود	بی حق	دولت		
بی حد	با حق و محدود	بی حق	شهروند		
بی حد	با حق و محدود	بی حق	فعال فرهنگی		
صنف	دولت و صنف	دولت	منابع مالی		
اصلاً	کم	زیاد	ضرورت و اهمیت		
قانون مداخله	قانون مسئولیت اجتماعی	بی قانونی	قوانین ومقررات	۱.۲. سیاستگذاری نشر کتاب	
بی حد	با حق و محدود	بی حق	وزارت فرهنگ		
مهندسی	معماری	حمایتی	روشهای اجرایی		
صنف	دولت و صنف	دولت	منابع مالی		
قانون مداخله	قانون مسئولیت اجتماعی	بی قانونی	۱. قوانین ومقررات		
بی حد	با حق و محدود	بی حق	۲. وزارت فرهنگ		
مهندسی	معماری	حمایتی	۳. روشهای اجرایی		
صنف	دولت و صنف	دولت	۴. منابع مالی		
قانون	قانون مسئولیت	بی قانونی	۱. قوانین ومقررات	۱.۴. حمایت	

	اجتماعی	مداخله			
	با حق و محدود	بی حد	۲. وزارت فرهنگ		
	معماری	مهندسی	۳. روشها		
	دولت و صنف	صنف	۴. منابع مالی		
	قانون مسئولیت اجتماعی	قانون مداخله	۱. قوانین و مقررات		
	با حق و محدود	بی حد	۲. وزارت فرهنگ	۱,۵. هدایت	
	معماری	مهندسی	۳. روشهای اجرایی		
	دولت و صنف	صنف	۴. منابع مالی		
	با حق و محدود	بی حد	۱. وزارت فرهنگ		
	با حق و محدود	بی حد	۲. اتحادیه		
	با حق و محدود	بی حد	۳. صنوف (ناشر، کتابفروش و موزع)	۱,۶. کنشگران	
	با حق و محدود	بی حد	۴. مصرفکنندگان		
	با حق و محدود	بی حد	۵. نهادهای تقنینی و قانونگذار		
	با حق و محدود	بی حد	۶. نهادهای نظارتی		
	با حق و محدود	بی حد	۷. پدیدآورندگان		
	دولت محدود	دولت محوری	۱. نوع اقتصاد		
	کم	زیاد	۲. تاثیر فنآوری و ارتباطات	۱,۷. محیط و نیروهای پیشران	
	کم	زیاد	۳. تاثیر قاچاق		
	کم	زیاد	۴. تاثیر سیاست		
	کم	زیاد	۵. تاثیر جامعه		

سیاستگذاری فرهنگی، سیاستگذاری نشر کتاب، نظارت نشر، حمایت نشر هدایت نشر، کنشگران نشر، محیط و نیروهای پیران نشر، تحول دیجیتال و دولت الکترونیک نشر، بنگاه‌های نشر.

۱۴. نقاط تمرکز تحقیق (موضوعی، مکانی، زمانی):

تمرکز این تحقیق در مورد نشر در قلمرو مکانی ایران و موضوعاتی است که به وظایف و تکالیف قانونی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مربوط است.

۱۵. روش شناسی پژوهش:

۹-۱. روش تحقیق:

توصیفی □ تحلیلی *** کمی □ کیفی ***

توضیح:

۹-۲. شیوه گردآوری اطلاعات:

کتابخانه‌ای □ *** مشاهده □ مصاحبه □ ** پرسشنامه □

سایر لطفاً ذکر شود. روش فراتحلیل

۹-۳. فنون توصیف داده‌ها (آمار توصیفی):

شاخصهای کدگذاری داده‌ها در چهار قلمرو صورت می‌گیرد؛

۱. ضرورت و اهمیت (نیاز اجتماعی و تاریخی، تحولات فناوری، کارآمدی، اسناد فرادستی)

۲. مبانی نظری و ایدئولوژیک و تاریخی (فقه اسلامی، قانون، ساختار سیاسی، تجربه تاریخی)

۳. ساختاری

۳,۱. حاکمیت و دولت (اسنادی و قوانین و مقررات، منابع مالی، منابع انسانی، منابع سازمانی، منابع فناوری)

۳,۲. بخش خصوصی (اسنادی و قوانین و مقررات، منابع مالی، منابع انسانی، منابع سازمانی، منابع فناوری)

۳,۳. نهادهای صنفی (اسنادی و قوانین و مقررات، منابع مالی، منابع انسانی، منابع سازمانی، منابع فناوری)

منابع انسانی (آگاهی، اراده، بینش، تصمیمگیری)

منابع مالی (استقلال یا وابستگی به دولت، مستقیم یا نامرئی و ...)

منابع سازمانی (بورکراسی، سلسه مراتب اداری و ...)

۴. محیطی

۴,۱. محیط اجتماعی

۴,۲. محیط سیاسی

۴,۳. محیط فرهنگی

۴,۴. محیط اقتصادی

۴,۵. محیط جهانی

۴,۶. محیط فناوری و اطلاعات و دولت الکترونیک

اقدام ۵؛ روش تحلیل و سنجش دادهها و اطلاعات

در مرحله گردآوری و تحلیل و پردازش اطلاعات با توجه به حجم دادهها و ضرورت تحلیل نظاممند و جامع از نرم افزار مکس.کیو.دی.ای (MAXQDA) استفاده خواهد شد و تمامی دادهها از مرحله گردآوری و ثبت تا پردازش و گزارشگیری در این محیط صورت میگیرد.

۹-۴. فنون تحلیل دادهها (آمار استنباطی):

روش تحلیل آمار تا حدی زیادی طریق از نرم افزار مکس.کیو.دی.ای امکان پذیر است و اما برای اطمینان نهایی نتایجها برای ۱۰ متخصص و کارشناس خبره برای تایید یا تصحیح ارایه و نظرخواهی میشود

۹-۵. جامعه آماری: (این تحقیق با بررسی یا مطالعه یا مشاهده چه اسناد، مدارک، افراد یا اشیایی اجرا

می شود؟ تمامی منابع و کتابها و پژوهشهای مربوط به سیاست گذاری نشر کتاب که دارای اعتبار و ارزش کیفی باشد، در جامعه آماری مد نظر قرار دارد. به عبارت دیگری، جامعه آماری تمام شماری منابع است.

۹-۶. نمونه گیری: تمام شماری می شود *** انجام نمی گیرد □ انجام می گیرد □

نمونه گیری..... با حجم یا تعداد نمونه..... انجام می پذیرد.

۱۶. سازماندهی پژوهش (فصل بندی):

مقدمه

ادبیات تحقیق

مبانی نظری

بازشناسی مسائل نشر

بازشناسی راهکارها

نتیجه گیری

۱۷. حجم کمی (تقریبی) گزارش نهایی ۲۰۰ صفحه ۳۰۰ کلمه‌ای

از مجموعه پژوهشها و مطالعات پیشین کوشش می شود خرد جمعی و برآیند مطالعات و آرای گذشته پدیدار شود و از درون این متن به پرسشهای مقوم سیاستگذاری نشر پاسخ داده شود و در نهایت در دو بخش کلی مسائل و راهکارها در قلمرو نشر کتاب وضع موجود و آینده توصیف و راهکارهای تدوین سیاست نشر کتاب تبیین شود.

۱۸. نتایج قابل انتظار از طرح:

۱. رفع مشکل اصلی دستگاه متبوع *** □
۲. فراهم آوردن دانش فنی کاربردی □
۳. تهیه سند راهبردی *** □
۴. تهیه آیین نامه، دستورالعمل یا استاندارد □
۵. تدوین طرح جامع □
۶. سایر موارد ذکر شود:

.....

۱۹. مهم‌ترین منابع و مآخذ فارسی و خارجی:

عنوان کتاب یا مقاله	مترجم	عنوان فصلنامه	محل نشر	ناشر	سال انتشار
ارزیابی محورهای تاثیرگذار یارانه‌های نشر			تهران	خانه کتاب	1397
ارزیابی سیاستهای حمایتی معاونت امور فرهنگی			تهران	دفتر مطالعات و برنامه ریزی معاونت امور فرهنگی	1388
نظارت بر حوزه کتاب			تهران	پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات	1398

۲۰. هزینه‌های پرسنلی:*

ردیف	نام و نام خانوادگی	مسئولیت در طرح و نوع همکاری	سطح تحصیلات	رشته تخصصی	ساعات کار در ماه	مدت همکاری	مبلغ پرداختی در ماه	هزینه
1	رامین مسعودی	مجری	دانشجوی دکتر	مدیریت فرهنگی		۴ ماه		
2	مهدی حسینی مقدم	کارشناس تحلیل داده‌ها	دکتری	مدیریت تحلیل شبکه		۳ ماه		
3	مریم محمودپور	کارشناس گردآوری داده‌ها	کارشناس ارشد	پژوهش هنری		۴ ماه		
4	--	کارشناس مصاحبه	کارشناس ارشد	برنامه ریزی فرهنگی		۴ ماه		
5								
جمع هزینه								

*براساس ضوابط آئین‌نامه‌های پژوهشی

۲۱. سایر هزینه‌ها (تهیه منابع، چاپ و انتشار، مسافرت و...):

ردیف	شرح	هزینه	ردیف	شرح	هزینه
1	تهیه منابع		5		
2	هزینه رفت و آمد		6		
3	ویراستاری		7		
4	هزینه پذیرایی مصاحبه و پیاده‌سازی		8		
مبلغ کل هزینه‌های اجرای طرح					

۲۲. مراحل، زمانبندی اجرای تحقیق و شرح خدمات:

ردیف	عنوان مرحله	شرح خدمات	پیش‌بینی زمان و درصد	درصد	نحوه ارائه
------	-------------	-----------	----------------------	------	------------

گزارش	پرداخت	پیشرفت کار				
		درصد پیشرفت کار	زمان لازم (روز)			
بدون ارائه گزارش	20 *	0	0		صفر	1
گزارش نخست تحقیق	30	۷۰٪	۳ ماه	ارائه گزارش مرحله اول ؛ در این مرحله بخش مقدمه، شرح مساله، فرضیه ها و پرسش ها ادبیات تحقیق، روش و مطالعات نظری، شناسایی منابع ، شناسایی شاخص ها و متغیرها، استخراج داده- ها، ورود داده ها در نرم افزار، انجام مصاحبه صورت می گیرد	دوم	2
ارایه فایل متن نهایی	50	100	۱ ماه	کشف و استنباط و تبیین نهایی	نهایی	3

* پرداخت ۲۰٪ از کل اعتبار قرارداد با اخذ تضمین به عنوان پیش پرداخت.